

Kylmän sodan päättymisestä EU-jäsenyyteen – Muistoja 1990-luvun murrosvuosien Suomesta

Uutiset – 17.11.2023

Kuva: Unsplash.

SKS, [Himmeä voitto\(ulkoinen linkki\)](#) -hanke ja Antti Saloniemen ja Eriikka Oinosen 1990-luvun laman varjoa ja muistamista koskeva hanke keräsivät muistoja ja kokemuksia 1990-luvun alkupuolen suurista muutoksista. Vastauksista välittyä aikakauden murrosten merkitys ja vaikutus ajan eläneiden ihmisten elämään ja muistoihin.

Kylmän sodan jälkeistä muistitietoa laman, Neuvostoliiton hajoamisen ja Euroopan unioniin liittymisen yhteydessä kartoittavaan [Suomi 1990-luvulla](#) -keruuseen saapui 59 vastausta. Vanhin vastaaja oli syntynyt vuonna 1931 ja nuorin 1994.

Kirjoituksissa muistellaan monipuolisesti lamakokemuksia omassa ja lähipiirin elämässä. Muistoissa nousevat esiin paitsi työpaikan menetys ja epävarmuus tulevaisuudesta myös talousahdingon vaikutukset yhteiskunnan yleiseen ilmapiiriin, laman kulttuuri-ilmiöihin sekä viihteeseen. Lama näkyi koulujen ja oppilaitosten arjessa:

Lukuvuosi alkoi syksyllä 1990, ja meille jaettiin lukujärjestykset. Lukujärjestys vaihtui alkuvuodesta 1991. Kun toinen ja viimeinen luokka alkoi syksyllä 1991, emme enää saaneet paperille kopioitua lukujärjestyksiä, emme edes paperia, vaan lukujärjestys

heijastettiin piirtoheittimellä valkokankaalle, josta se piti kirjoittaa OMALLA kynällä OMALLE paperille.

Eri ikäpolvia edustaville vastaajille lama ja 1990-luvun muut muutokset ovat näkyneet eri tavoin ja tämä välittyy myös muistelukerronnassa. Lama-ajan seremonialliseksi päätepisteeksi monet nimeävät kiekkeleijonien ensimmäisen maailmanmestaruuden keväällä 1995. Tietotekniikan ja informaatioteknologian kehitys nivoutuu osaksi 1990-luvun muistoa.

Eräs keskeinen 1990-luvun alun murros oli kylmän sodan päättyminen, joka puolestaan näkyi tavallisten suomalaisten elämässä monin tavoin. Kirjoittajat muistavat esimerkiksi suuresti helpottuneen matkailun itärajan taakse Karjalaan, joka edusti monille suomalaisille 1990-luvulla vielä entistä kotiseutua. Myötäeläminen Viron vapautumisessa ja joukkomatkaileu Suomenlahden eteläpuolelle nousee myös esiin joissakin muistelmissa. Sotasukupolven tuolloin kasvanut julkinen arvostus muistetaan. Julkisuudessa käyty keskustelu suomalaisten identiteeteistä ja kampanjat Euroopan unionin jäsenyyden puolesta ja vastaan ennen Suomen vuoden 1994 neuvoa antanutta kansanäänestystä EU:hun liittymisestä on piirtynyt monen kirjoittajan mieleen. Kysymys jakoi kansalaisten mielipiteitä 1990-luvun alussa eivätkä kaikki intohimot aiheesta ole laimenneet muistoissa 30 vuodessa. Esiin piirtyvät niin epäily itsenäisyyden menettämisestä kuin tyytyväisyys Suomen siirtymisestä lähemmäksi länttä.

Muistan julistaneeni suureen ääneen luokassa, että tämä on täyttä hulluutta ja että jos Suomi liittyy EU:hun se tulee olemaan suuri virhe, vähän sama kuin itsenäisyyden menettäminen ja että se tulee koitumaan kohtaloksi Suomen maanviljelykselle.

Kirjoittajat kuvaavat ärtyneisyyttään toisen osapuolen kampanjointia kohtaan niin kuin myös ajan kuluessa muuttuneita mielipiteitään alkuperäiseen valintaan. Arkiset, oman elämänpiirin toiveet yhdistyivät toisinaan laajempiin pohdintoihin.

Kannatin Suomen liittymistä Euroopan Unioniin. Interrailit olivat tehneet Keski- ja Länsi-Eurooppaa tutuksi ysärin alussa, ja siihen henkiseen maailmaan toivoin Suomenkin kulkevan. EU tuntui tuovan kaipaamiani asioita: mutkattomampaa matkustamista ja uusia tuotteita kauppojen hyllyille. Äänestin ”kyllä” myös turvallisuussyistä, itänaapuri arvelutti yhä, vaikka se tuntuikin ysärillä säyseältä karhulta.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Suomen Akatemian hanke ***Himmeä voitto? Kylmän sodan jälkeinen kokemushistoria Suomessa 1989–1995*** ([ulkoinen linkki](#)) (Tampereen yliopisto, vastuullinen tutkija Tuomas Tepora) ja professori Antti Saloniemen ja dosentti Eriikka Oinosen 1990-luvun laman varjoa ja muistamista koskeva hanke (Tampereen yliopisto) järjestivät *Suomi 1990-luvulla* -keruun 15.8.2022–15.1.2023.

Vastaajien kesken on arvottu rahapalkintoja. Kiitämme lämpimästi kaikkia keruuseen osallistuneita!